

اقتصادی

■ اشاره :

در پیوست لایحه برنامه دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور، بخش بازرگانی داخلی آمده است: " کاهش تدریجی سوبسید کالاهای اساسی و حذف کامل آن در پایان برنامه دوم (به استثنای سوبسید گندم، آرد و نان و نهاده‌های کشاورزی، کود شیمیایی و سم) و جهت دهی منابع حاصله به منظور کمک به افشار آسیب پذیر. پرداخت سوبسید گندم، آرد و نان کماکان در برنامه دوم ادامه خواهد داشت."

با توجه به این مهم تحقیقی توسط دفتر مطالعات جامع و نظارت معاونت طرح و برنامه‌ریزی وزارت جهاد سازندگی تحت عنوان "تعرضی بر مبانی ارزشی و علمی پایه‌های حذف سوبسید نان" صورت گرفت و نتایج حاصله بدست آمد. این تحقیق با عنوان گزارش شماره ۱۸ در فروردین ماه ۱۳۷۳ ارائه گردیده و آمار و ارقام ارائه شده مربوط به همان زمان می‌باشد.

■ مقدمه

همان طوری که می‌دانید، امروزه موضوع کاهش بار مالی دولت، از مباحث مطرح روز است و بخش قابل توجهی از اعتبارات بودجه دولتی، صرف پرداخت سوبسید به کالاهای اساسی می‌شود. در پیوست لایحه برنامه دوم، میزان پرداخت سوبسید به کالاهای اساسی و سایر کالاها معادل ۱۱۸۹۹/۸ میلیارد ریال پیش بینی شده که حدود ۱۱۶۲۰/۴ میلیارد ریال آن (معادل ۹۷/۶ درصد) متعلق به کالاهای اساسی تعلق خواهد گرفت.

جدول شماره (۱) وضعیت پرداخت کل سوبسید کالاها و گندم را در طی سالهای ۱۳۷۲ - ۱۳۶۵ و پیش بینی سال ۱۳۷۳ را نشان می‌دهد. ارقام بیانگر

این واقعیت است که سهم سوبسید گندم علیرغم افزایش مطلق کل سوبسید دولتی، افزایش پرشتابتری داشته است، به طوری که از رقم ۲۷/۷ درصد به ۷۲/۴ درصد رسیده است. شاخص افزایش سهم سوبسید گندم در طی سالهای ۱۳۷۲ - ۱۳۶۸ برنامه اول توسعه با مینا قرار دادن سال ۱۳۶۷ (= ۱۰۰) به ۱۳۰/۶ رسیده است و بیش بینی می‌شود این رقم در سال ۱۳۷۳ به ۱۷۰/۴ برسد. تداوم پرداخت سوبسید توسط دولت در طول چند دهه گذشته - بویژه در دو دهه اخیر - حاکی از اهمیت توجه به این کسالی اساسی است. نمودار شماره (۱) سهم سوبسید نان در کل سوبسید پرداختی دولت را از سال ۱۳۶۵ لغایت (پیش‌بینی) ۱۳۷۳ نشان می‌دهد.

جدول شماره ۱ - روند پرداخت و درصد سهم سوبسید گندم

کلی سوبسید	۱۳۶۵	۱۳۶۶	۱۳۶۷	۱۳۶۸	۱۳۶۹	۱۳۷۰	۱۳۷۱	۱۳۷۲	۱۳۷۳
کلی سوبسید	۱۲۷	۱۰۴	۹۰/۶	۱۶۲/۵	۴۰۴	۵۱۲/۶	۱۰۴۵/۰۲۶	۲۰۷۹/۸	۲۸۶۴
سوبسید گندم	۶۸	۴۰	۳۸/۵	۴۵	۱۷۱	۲۵۰	۵۱۲/۲۶۵	۱۱۵۲/۰۴	۲۰۷۵
سهم گندم درصد	۵۳/۵	۳۸/۵	۴۲/۵	۲۷/۷	۴۲/۳	۴۸/۶	۴۹/۰۴	۵۵/۵	۷۲/۴

* مأخذ: سازمان حمایت مصرف کنندگان و تولید کنندگان

نگرشی بر

پیامدهای حذف سوبسید نان

عضو هیات علمی معاونت طرح و برنامه‌ریزی وزارت جهاد سازندگی

■ عبدالمجید شیبخی

■ قسمت اول

عهده دارد. این تخصیص در حالت رقابت کامل، کارآیی را حداکثر می‌کند.^(۲)

بنابراین در این بازار، ارزش واقعی منابع براساس تعادل رای مصرف‌کننده و سود اقتصادی تولیدکننده، تعیین می‌شود و منابع به تولید کالاهایی اختصاص می‌یابد که بازار مشخص می‌کند. به عبارت دیگر نقطه تعادلی، نقطه‌ای است که ارزش واقعی کالاهای مشخص شده است. در این نقطه نه کالاهای چنان ارزش کاذب و بالایی را پیدا کرده‌اند که بخش عمده منابع برای تولید آنها به کار گرفته شود و تلف شود و نه چندان کم بها نشان داده شده‌اند که از یک طرف انگیزه تولید از تولیدکننده سلب شود و منابع تولید از تولید این کالاهای روی برگرداند و از طرف دیگر مصرف‌کننده با فراموش کردن ارزش واقعی این کالاهای به ناصواب از آنها استفاده نموده، تذبذب نماید.

در نظام تعادلی بازار، هزینه‌های تولید شفاف می‌شود و کالا ارزش واقعی خود را پیدا می‌کند. قیمت دولتی با پشتوانه سوبسید کلان در بازار گندم، آرد و نان مانند یک "متغیر محور" اجازه اظهار وجود بازار تعادلی عرضه و تقاضای گندم و نان را نداده است. در این بازار نرخ و قیمت کالاهای مزبور تعادلی نیست. حمایت از مصرف‌کننده در بازار نان و حمایت از تولیدکننده در بازار گندم (خرید گندم با نرخ تضمینی توسط دولت) اجازه فعالیت آزاد عوامل خرید و فروش را در این دو بازار نداده است. بنابراین در این بازار:

- هزینه تولید شفاف نیست.
- عوامل و منابع به طور غیر بهینه تخصیص می‌یابد.
- کالا ارزش واقعی خود را در بازار پیدا نکرده است.
- از بارزترین آثار وجود شرایط فوق، ضایعات گندم، آرد و نان از مرحله تولید تا مصرف است. نتایج بررسیهای اخیر نشان می‌دهد که بیش از ۳۳ درصد از نان تولید شده، به صورت ضایعات از گردونه مصرف جدا می‌شود و دور ریخته می‌شود.^(۳)
- در سال ۷۲ میزان فروش گندم توسط دولت، برابر با ۷/۷۸ میلیون تن اعلام شده که بیش از ۲/۷۴ میلیون تن آن از طریق واردات از خارج تامین شده بود.^(۴)

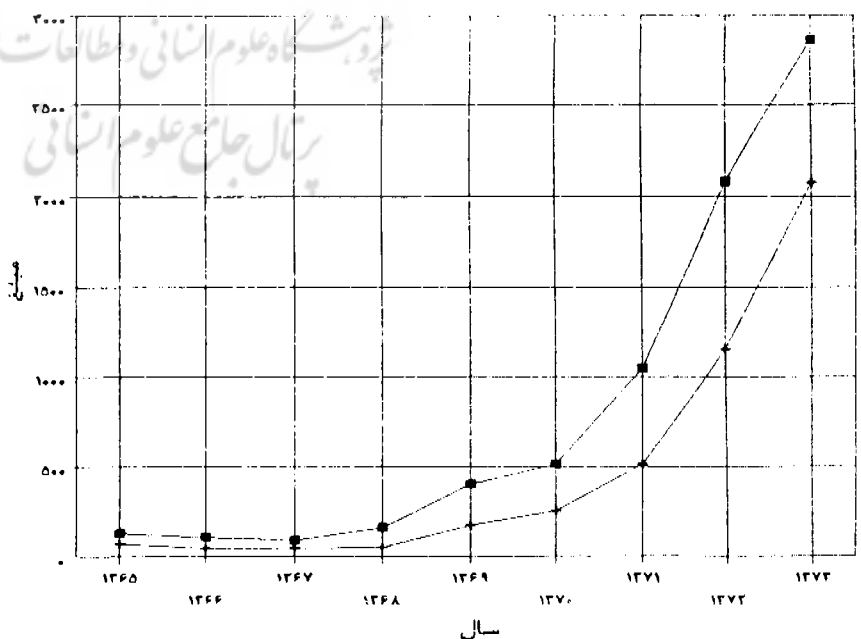
دلایل حذف سوبسید دولتی گندم و نان متعدد است و بعضی موارد، درباره کالاهای دیگر نیز مصداق دارد. در اینجا ابتدا به اختصار به نکاتی در این مورد اشاره می‌شود و سپس دلایل مورد نظر ذکر می‌شود.

مهمترین دلیل حذف سوبسید هر کالا - بویژه نان - تخصیص غیر بهینه منابع تحت نظام قیمت گذاری غیر تعادلی، بویژه دولتی است. اصولاً در ادبیات اقتصادی، تحت نظام بازار رقابتی، هیچکدام از عوامل بازار پیشگام و خط‌دهنده موثر در نظام بازار نیست. و به صورت منفرد هیچکدام از عوامل، تاثیر انحصاری در قیمت و مقدار بازار ندارند، کالاهای همگن است و هر کدام از عوامل خریدار و فروشنده تنها سهم جزئی در تقاضا و عرضه بازار دارند و تباری وجود ندارد و ... در این بازار، قیمت تنها در محل تقاطع عرضه و تقاضا تعیین می‌شود. مکانیزم قیمت‌ها وظیفه تخصیص منابع محدود را میان فعالیتهای مختلف اقتصادی بر

حذف سوبسید نان

افزایش مخارج دولتی و مواجه شدن با کسر بودجه در سالهای اخیر، یکی از عوامل اصلی پیشنهاد حذف سوبسید نان است. پیشنهادی که تأثیرش را در حذف سوبسید بعضی از کالاهای نیز گلاشته است، چه افنایمی که به صورت مستقیم با سوبسید در اختیار مصرف‌کننده قرار می‌گرفت، (مانند مرغ) و چه آنهایی که با اختصاص ارز، به نرخ دولتی با قیمت غیر تعادلی و پایین‌تر از قیمت واقعی آن در اختیار مصرف‌کننده قرار می‌گرفت. باید گفت، تنها مشکلات بودجه دولتی نمی‌تواند عامل طرح موضوع حذف سوبسید نان باشد، بلکه مشکلات بودجه و افزایش مخارج دولت، زمینه ساز طرح این مطلب است.

روند پرداخت کل سوبسید و سوبسید گندم از سال ۱۳۶۵ لغایت پیش بینی سال ۱۳۷۳

صرفنظر از دیگر ضایعات در عملیات تولید تا مصرف گندم، در صورتی که فقط به رقم ۳۳ درصد اکتفا شود، ملاحظه می‌شود که در سال ۷۲ قریب ۲/۵ میلیون تن از محصول گندم کشور (درست به اندازه واردات) تلف شده است. علت اصلی وجود ضایعات، کم ارزش گذاری این ماده حیاتی است، زیرا مصرف کننده با صرف بخش کوچکی از هزینه خود، مقدار زیادی از این کالا را به دست می‌آورد. دلایل دیگری نیز برای ایجاد و افزایش ضایعات وجود دارد که عبارت است از:

- انحصار دولتی، اجازه تولید اقتصادی و آزادانه را به نانو نمی‌دهد. بنابراین نانو هزینه‌ای بابت بهینه کردن عملیات تولید صرف نمی‌کند.
- مصرف بالا و جمعیت زیاد مصرف کننده، با ایجاد صفهای طویل جهت خرید نان، اجازه و فرصت تامل در تولید با کیفیت بالا را به نانوایی نمی‌دهد.
- روش‌های پخت سنتی است، تولید انبوه نیست و برای مصرف انبوه، تولید انبوه صنعتی لازم است.
- صفهای طویل باعث می‌شود که مصرف کننده در هر وعده بیش از نیاز خود خرید کند.
- روشهای نگهداری نان غیر علمی است.
- نیروی شاغل در نانوائی‌ها آموزش لازم را ندیده‌اند.

بنابراین با توجه به مطالب فوق می‌توان پیشنهادهای ذیل را ارائه کرد:

- ۱ - لزوم تخصیص بهینه منابع در تولید گندم، آرد و نان
- ۲ - کاهش ضایعات در مراحل تولید تا مصرف گندم، آرد و نان
- ۳ - حذف برنامه واردات و صرفه جویی ارزی
- ۴ - لغو نسبی انحصار دولتی، از طریق کاهش مخارج دولتی
- ۵ - کاهش هزینه‌های دولت
- ۶ - استفاده از امکانات و سرمایه گذاری بخش خصوصی

هرچند دلایل فوق از نظر اقتصادی منطقی است، اما این نکته را نیز نباید فراموش کرد که کلیه کسانی که در این برهه زمانی و بویژه در مجامعی چون اجلاس نان^(۵) موضوع حذف سوبسید را مطرح و

پیشنهاد نموده‌اند، تنها به این موارد توجه ندارند. بعضی از موضوع صنفی، این موضوع را پیشنهاد داده‌اند. بعضی نیز دنبال اهداف سیاسی خود می‌باشند. صرفنظر از دلایل منطقی و اقتصادی برای حذف سوبسید نان، دلایلی نیز به عنوان انگیزه نظریه پردازان می‌توان اقامه نمود که می‌تواند به عنوان هشدار به سیاستگذاران و طراحان اقتصادی مملکت تلقی شود. از جمله:

الف - موضوع صنفی - یک مدیر و گرداننده کارخانه آرد، به خاطر منافع بنگاه خود موضوع حذف سوبسید را مطرح می‌کند. هرچند این کار در سطح خرد و از دیدگاه او یک پیشنهاد عقلایی است، لیکن در سطح کلان و با توجه به موقعیت کالای نان در اقتصاد کشور، به دلایلی که در قسمتهای بعدی اشاره می‌شود، غیر منطقی می‌باشد.

ب - اعتبار تاریخی - تاریخچه اقتصاد ما مملو از جریاناتی است که با محور قرار دادن گندم، آرد و نان حادثه ساز بوده است. چه بسا حوادث سیاسی که در آن سرکردگان حکومت با ملعبه قرار دادن نان و فشار اقتصادی بر قوت مردم، توانسته‌اند در پست و مقام خود به اهداف نامیمونی دست یابند. با عنایت به حساسیت مساله نان در کشور، طرح موضوع حذف سوبسید، می‌تواند آستان حوادث سیاسی باشد.

بنابراین باید با عبرت از تاریخ اقتصادی و سیاسی غله و نان در کشور، مراقب اهداف بعضی از طراحان این مساله بود، هر چند به نظر می‌آید که اکثریت غالب، اهداف اقتصادی و مصالح کلان کشور را در نظر دارند. نکته حائز اهمیت، غفلت اکثریت از اعتبار تاریخی حوادث غله و نان در کشور است.

ج - عدم مطالعه کافی - بسیاری از طرفداران نظریه حذف سوبسید، هیچگونه مطالعه و تحقیقی در زمینه اقتصاد گندم و نان نداشته و ندارند و زمینه تخصصی کارشان، اقتصاد و بازرگانی نیست. بنابراین نظرشان جنبه علمی ندارد و درک عامیانه از عوارض وجود سوبسید نان، مشوق طرح این پیشنهاد می‌شود؛ هر چند که درک این پیامدها - بویژه ضایعات نان - یک حقیقت است.

اصولاً فرضیه ثابت انگاشتن بقیه متغیرها و پارامترها در نظام تاثیر و تاثیر پدیده‌های اجتماعی و

اقتصادی امری محال است. نظریه پردازان تنها برای امکان بررسی و تحلیل، این مسایل را مطرح می‌کنند، تا بدین وسیله بتوانند فرضیه تاثیر یک یا چند عامل را - که بعضاً به عنوان "متغیر محور" مد نظر قرار می‌گیرد - مورد سنجش و آزمون قرار دهند. امروزه حتی با خلق مدل‌های برنامه ریزی پویا اندیشمندان قادر نیستند کلیه پدیده‌های موثر در یک یا چند متغیر تابع را مورد سنجش قرار دهند و محاسبه کنند. بستر بررسیهای علمی، حاوی یک زنجیره عظیم تاثیر و تاثیر در نظام پدیده‌های خلقت است. اگر نظریه پردازان حذف سوبسید نان نیز بخواهند تنها با انتزاع تاثیر و تاثیر حذف سوبسید و برداشتن انحصار دولتی به عنوان دو متغیر محور از تاثیر و تاثیر دیگر عوامل، تنها بر پایه‌های تئوریک اکتفا کنند، باید متوجه باشند که یک آزمون مجرد از واقعیت را در دست گرفته، از واقعیات خواسته یا ناخواسته چشم پوشیده‌اند. این آزمون بزرگ نمی‌تواند با آزمونهای کوچکی چون، حذف سوبسید بعضی از لوازم خانگی مصرفی، قابل قیاس باشد. هزینه پیامدهای این آزمون مجرد و متنوع از مسائل اجتماعی و اقتصادی مردم برای دولت و کشور و تاریخ سیاسی و اقتصادی، بسیار گران خواهد بود.

برنامه ریزان کشور باید نسبت به کلیه جوانب اقتصادی، اجتماعی و سیاسی، آثار و عوارض حذف سوبسید انگیزه‌های طرح این مساله و انگیزه و اهداف و مواضع نظریه پردازان، اشراف کامل داشته باشند.

■ طرفداران حذف سوبسید نان

ارائه دهندگان پیشنهاد حذف سوبسید نان معتقدند که با حذف سوبسید و آزاد سازی بازار غله و نان، تولید گندم، آرد و نان افزایش می‌یابد و کیفیت تولید فرآورده‌ها بالاتر می‌رود. به این ترتیب بار عظیمی از دوش دولت برداشته می‌شود و تولید کنندگان از جمله، کشاورزان، کارخانه‌های آرد، نانوائیان و صنوف دیگر، به تولید اقتصادی می‌رسند و با ادامه این سیاست منابع بطور بهینه تخصیص می‌یابد. بعضی از پیشنهاد دهندگان، حذف مطلق و کامل سوبسید را مد نظر دارند. عده‌ای دیگر معتقدند که پرداخت سوبسید با شکل کنونی (غیرمستقیم) تغییر

یابد و به گونه مستقیم در اختیار مصرف کننده قرار گیرد.

الف - از نظر دسته اول، وصول به اهداف فوق پس از حذف سوبسید و حذف انحصارات دولت و اقتباس امر هدایت و نظارت دستگاه دولتی، امکان پذیر است. در پاسخ به این سؤال که قیمتی که مصرف کننده با آن مواجه خواهد شد، چه خواهد بود؟ معتقدند که آن قیمت، برابر با قیمت تمام شده به اضافه سود متعارف خواهد بود. بسیاری از این افراد اصولاً توجهی به پیامدهای قیمتی ندارند و یا از پاسخ دادن به این سؤال عاجز می‌باشند. از نظر اینان تولید گندم، با رقابتی کردن قیمت آن افزایش خواهد یافت. همین طور تولید آرد و نان بهبود می‌یابد و کیفیت آن بهتر می‌شود.

ب - دسته دوم به پیامدهای حذف سوبسید و انحصار دولتی بر مصرف کننده اهمیت می‌دهند، اما وصول به اهداف فوق را ضروری می‌دانند، لذا جمع بین این دو ضدین را با تغییر روش پرداخت سوبسید امکان پذیر می‌دانند. آنها معتقدند که با آزاد سازی بازار گندم، آرد و نان، تخصیص بهینه منابع صورت خواهد گرفت. در این شرایط، قیمتی که مصرف کننده با آن مواجه خواهد شد، برابر خواهد بود با قیمت فعلی، به اضافه مقدار سوبسیدی که دولت دیگر نمی‌پردازد. در این صورت چنانچه دولت این مقدار سوبسید را به صورت مستقیم به مصرف کننده بپردازد، به اهداف دوگانه دست یافته است.

توضیح: وضعیت کنونی بازار گندم کشور که از چند دهه گذشته تاکنون ثبات نسبی داشته است، حاکی از اعمال انحصار در خرید و فروش توسط دولت است. این امر با کمک و استفاده از سیاست مالی پرداخت سوبسید اعمال می‌شود. به عبارت دیگر پرداخت سوبسید، از طریق عامل انحصار پیاده می‌شود. بنابراین در بازار عرضه و تقاضای گندم و نان کشور، دو متغیر محوری "سوبسید دولتی" و "انحصار دولتی" وجود دارد. حذف هر کدام از این دو متغیر، تأثیرات متباینی نسبت به دیگری دارد. بیشتر صاحب نظران معتقدند که لازمه وصول به هدف تخصیص بهینه منابع در اقتصاد گندم، آرد و نان، حذف این دو عامل است. آنها تنها ایفای نقش نظارت

و تنظیم بازار را برای دولت قائلند. این استدلال صحیح به نظر می‌رسد، زیرا وجود این دو عامل، اجازه فعالیت عوامل عرضه و تقاضای بازار را نداده است. بنابراین قیمت‌های بازار نیز پیاده نشده است در منطق اقتصادی، هرگونه اهرم فشار از هر فاعلی می‌تواند بازار را از حالت رقابتی و تعادل خارج سازد اگر این اهرم همانند سوبسید و انحصار دائمی باشد، مادام که بر بازار مستولی باشد، عدم تعادل و به تبع آن عدم تخصیص بهینه منابع مستدام خواهد بود. در اینجا دو نکته مد نظر قرار گرفته است، اول اینکه (براساس افکار اغلب پیشنهاد دهندگان) پیشنهاد موافقان حذف سوبسید، شامل حذف انحصار نیز می‌باشد. قبول این فرض اجازه می‌دهد تا آثار و پیامدهای حذف سوبسید در بازار، بهتر مطرح شود و شکافته شود.

دوم اینکه، یکی از آثار مشترک و شاید شالوده آثار حذف این دو عامل در بازار گندم و نان، اجازه فعالیت آزادانه عوامل عرضه و تقاضا در بازار و ایجاد بستر مناسب جهت به فعلیت رساندن حیات قیمت تعادلی در بازار می‌باشد. این وجه مشترک عمده در غیاب دو عامل نیز اجازه می‌دهند تا پاسخ کاملتری در جواب طرفداران حذف سوبسید نان ارائه شود. با این فروض و با اشراف بدین مسأله که واقعاً آثار حذف دو عامل عیناً یکسان نیست، دلایل رد پیشنهاد حذف سوبسید نان ارائه می‌شود. با این امید که پاسخ ارائه شده بتواند جوانب مورد نظر و مطرح در مباحث علمی روز را بیوشاند و ابعاد مطلب شکافته شود.

■ روشهای پیشنهادی جهت حذف سوبسید

سوبسید، عبارت است از پرداخت مستقیم یا غیر مستقیم دولتی - امتیاز اقتصادی - یا اعطای ربحان ویژه‌ای که به موسسات خصوصی، خانواده و یا دیگر واحدهای دولتی جهت دستیابی به اهداف مورد نظر دولت انجام می‌پذیرد. (۸)

به طور کلی سوبسید به دو دسته تقسیم شده است.

۱ - سوبسید مستقیم: مقدار

هزینه‌هایی که دولت برای حفظ منافع اقشار جامعه

برای خرید کالاهایی می‌پردازد. شامل:

الف - سوبسیدهای تولید که با ارائه خدمات مختلف فنی، اطلاعاتی و حرفه‌ای و یا بسط شبکه توزیع، از طریق تأثیر بر تولید سعی دارند تا بخشهای نوزاد تولیدی را به بخشهای بالغ و خوداتکا تبدیل کنند.

ب - سوبسیدهای مصرفی که از طریق پایین آوردن قیمت کالاهای مصرفی و افزایش قدرت خرید افراد، بر سیستم عرضه و تقاضای کالا اثر می‌گذارد.

۲ - سوبسید غیر مستقیم: شامل

برخی کمک‌های دولت به مؤسسات و شرکتهای خدمات عمومی است که آنها خدمات آنها را با قیمتی پایین تر از هزینه تمام شده، به مصرف کنندگان عرضه نمایند.

بنا بر تعاریف و تقسیم بندی فوق، نوع سوبسید مورد عمل درباره نان غیر مستقیم است. پیشنهاد دهندگان حذف سوبسید معتقدند که:

اولاً دولت همانند بند الف سوبسیدهای مستقیم، می‌تواند بعد از حذف برنامه کنونی سوبسید، تنها مخارجی را بابت هدایت و نظارت بر امور تولید و توزیع واحدهای اقتصادی ذی ربط متقبل شود. این هزینه‌ها نسبت به پرداخت کنونی سوبسید بسیار ناچیز خواهند بود.

همچنین بعضی از اینان اعتقاد به تغییر برنامه پرداخت سوبسید از روش غیر مستقیم فعلی به مستقیم دارند و پیشنهاد می‌دهند که دولت با محاسبه مصرف متوسط هر نفر در سال، مقدار سوبسید کنونی را پس از تعدیل نسبی آن به طور سرانه پرداخت نماید.

بعضی معتقد به حذف یکباره سوبسید می‌باشند و توجهی به پیامدهای اجتماعی آن ندارند.

همچنین بعضی دیگر روش حذف تدریجی سوبسید را ترجیح می‌دهند، زیرا نگران بازتاب اجتماعی و اقتصادی این مسأله هستند.

عده‌ای دیگر روش حفظ درصد و سهم کنونی سوبسید در کل هزینه تولید را در درازمدت پیشنهاد می‌دهند بنابراین روش با ثابت نگهداشتن سهم، همراه با تورم، نسبت سهم هزینه‌های سوبسید دولتی بتدریج کاهش می‌یابد. ● بقیه در صفحه ۱۹

خلاصه گزارش فائو: جدول ۵ - نمونه بعضی نتایج بررسی شده کلیدی. به روش ارزیابی و مشارکتی سریع

روستای ویدر	روستای خانک	دهستان کلا	وضعیت کلی
این دهستان یکی از ۴ دهستان بزرگ بخش خرقان ساوه می‌باشد و رودخانه اصلی آن خشکه رود است. در این ۴ دهستان، تعداد افرادی که به شهر رفته‌اند و در تابستان به روستا مراجعه می‌کنند، بسیار زیاد است و این افراد در زمینه جاده و مسجد و پل روستا سرمایه‌گذاری می‌کنند. بیشترین اراضی دیمزار است. در این دیمزارها ابتدا سنگهای پراکنده از زمین جمع‌آوری و سپس کشت انجام می‌گیرد. تفکیک اراضی ملی و غیرملی در سال ۱۳۶۰ انجام شده است. این روستا در گذشته چندین پروژه عمرانی داشته و در این پروژه‌ها مشارکت روستاییان در توسعه قنوات روستا از تناسب نسبی خوبی برخوردار بوده است.	از نظر تاریخی این دهستان همیشه سبز و خرم، دربخش خزاران بوده و هم اکنون، به عنوان مرکز دهستان انتخاب گردیده است. به دلیل استراتژی و مسائل اقتصادی، محل فعلی این روستا در حدود ۳۰۰ سال گذشته عوض شده و به محل جدید آمده است. از نظر تولید، این روستا همه ساله میوه نوبرانه را برای شهر تهران تأمین می‌نماید. مسائل آبخیزداری در این روستا، شامل کمبود اراضی کشاورزی بوده است و موقعیت اراضی آن در کنار رودخانه واقع و فرسایش کناری زیادی در اطراف رودخانه مشاهده می‌شود که به داخل اراضی کشاورزی رسوخ نموده و تخمین زده می‌شود در سال ۱۳۶۸ مدت ۱۵ روز سیلاب کناره رودخانه را فرسایش داده باشد. اداره آبخیزداری فعالیت مستقیم در این روستا ندارد و برنامه مشارکتی را قرار است در سال آینده پیاده کند.	این روستای محروم جزو توابع رودباز بخش استان مرکزی است. منابع این روستا اندک است و حداقل از ۱۵ سال گذشته تاکنون سرمایه‌گذاری در آن انجام نشده است. تخریب اراضی کشاورزی و مراتع، مشکل اصلی این روستا است. در دو سال گذشته، اداره آبخیزداری تفرش قسمتی از تپه ماهوری‌های اطراف روستا را تراس بندی نموده و روستاییان در روی تراسها درخت بادام کشت نموده‌اند. اداره آبخیزداری تفرش تعدادی سد‌های کوچک احداث نموده که فقط یکی از آنها در قسمت بالا دست روستا ساخته شده و به نظر می‌رسد می‌تواند سوددهی برای روستاییان داشته باشد.	معمولی

بقیه از صفحه ۳۳

- 1 - Group activities
- 2 - Traditional Labor Organization
- 3 - Rice Farming
- 4 - Structure Subsistence Farming
- 5 - Group Production Unit
- 6 - Farm Household
- 7 - Swamp
- 8 - Plain Area
- 9 - Landlord
- 10 - Shoan
- 11 - Grund Herrschaften
- 12 - Reclaim Paddy Lands
- 13 - Trans Planting Rice
- 14 - Direct Seeding
- 15 - Dengaku
- 16 - Commen Work
- 17 - Water Ditches
- 18 - Ui
- 19 - Farmers' Production Organization
- 20 - Contract Farming
- 21 - Cooperative Management of Single Enterprise
- 22 - Cooperative Management of all Enterprises
- 23 - Combination
- 24 - Binding
- 25 - Falher and Son Farming Cooperative
- 26 - Joint Farming
- 27 - Group Cuhivation

بی نوشت ها:

- ۹ - ر. کت. معاونت طرح و برنامه وزارت کشاورزی، هزینه تولید محصولات کشاورزی، مهرماه ۱۳۷۱ نشریه شماره ۳ و ۲۸.
- ۱۰ - یکی از دلایل اصلی تغییر کاربری اراضی و گرایش به تولید محصولات غیرضروری که تحت کنترل اهرمهای دولتی قرار ندارند. قلت درآمد و سود در تولید کالاهای ضروری است.
- ۱۱ - معاونت طرح و برنامه وزارت کشاورزی، پیشین.
- ۱۲ - قیمت‌های مورد نظر براساس اطلاعات موجود بازار غیررسمی تهران.
- ۱۳ - عبدالمجید شیخی، بررسی ابعاد اقتصادی ذخیره‌سازی گندم کشور. مجری طرح سیلوهای وزارت جهادسازندگی ۱۳۷۰
- ۱۴ - مأخذ آمار تولید گندم دهر آمار و اطلاعات وزارت کشاورزی سال ۱۳۷۲.
- ۱۵ - بررسی نمونه‌ای پژوهشکده غله و نان در سال ۱۳۷۲
- ۱۶ - براساس برآورد سازمان حمایت مصرف کنندگان و تولیدکنندگان در سال ۱۳۷۲
- ۱۷ - رقم فروش دولتی در سال ۱۳۷۲ برابر با ۷/۷۸ میلیون تن بوده است. (مأخذ سازمان غله کشور) با فرض افزایش قیمت نان از متوسط ۱۵۰۰ ریال فعلی به ۱۵۰۰۰ ریال، رقم پرداختی مضاعف توسط مصرف کننده برابر با ۱۱۶۷۰ میلیارد ریال خواهد بود.
- ۱۸ - با فرض ارزش هر دلار معادل ۲۷۰۰۰ ریال محاسبه شده است
- ۱۹ - سید مهدی شفاءالدین، پیشین
- ۲۰ - سازمان برنامه و بودجه، پیشین صفحه ۳۰ - ۲
- ۲۱ - صورتجلسه کمیسیون شورای اقتصاد مورخ ۱۳۷۳/۶/۲۷

بقیه از صفحه ۵۱

بی نوشتها:

- ۱ - سازمان برنامه و بودجه، پوست لایحه برنامه دوم توسعه اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی کشور ۷۷ - ۱۳۷۳، اردیبهشت ۱۳۷۳.
- ۲ - لغت ویج، سیستم قیمت‌ها و تخصیص منابع تولیدی، ترجمه میرنظام سجادی، مؤسسه علوم بانکی ایران، تهران ۱۳۵۱.
- ۳ - فریدون میرفخرایی، طرح تحقیقاتی بررسی میزان و علل ضایعات نان در خانواده‌ها و دکاکین نانوايي شهر تهران، استیتو تحقیقات تغذیه و صنایع غذایی کشور، سال ۱۳۷۰
- ۴ - مأخذ: سازمان غله کشور، معاونت بازرگانی
- ۵ - رجوع شود به نتایج و سلسله مباحث مطرح شده در اجلاس نان که در تاریخ ۳۱ - ۲۹ شهریورماه (۱۳۷۳) در محل استیتو تحقیقات تغذیه و صنایع غذایی کشور برگزار گردید.
- ۶ - سید مهدی شفاءالدین، اقتصاد غله و نان در ایران، پایان‌نامه، دانشگاه تهران ۱۳۵۰.
- 7 - Dynamic Programming models
- 8 - حمید رضا طباطبایی زواره، بررسی آثار اقتصادی تداوم یا حذف سوسپند با استفاده از یک مدل دینامیک، پایان‌نامه فوق لیسانس، دانشگاه تهران ۱۳۷۰، به نقل از: Encyclopedia Britannica, Inc. The new Encyclopedia, 30vol - Chicago - Helen way Benton 1974.